

Český jazyk a literatura 1. stupeň

Charakteristika předmětu

Český jazyk je vyučován ve všech ročnících 1. stupně. V prvním ročníku 9 hodin týdně, ve druhém ročníku 10 hodin týdně, ve třetím ročníku 9 hodin týdně, ve čtvrtém a pátém ročníku 7 hodin týdně. Tento předmět má mezi vyučovacími předměty stěžejní postavení. Dobrá úroveň jazykové kultury patří k podstatným znakům všeobecné vyspělosti absolventa základní školy. Dovednosti, které si v rámci tohoto předmětu osvojují, jsou potřebné nejen pro kvalitní jazykové vzdělání, ale jsou důležité i pro úspěšné osvojování poznatků ve všech dalších oborech.

Vzdělávací obsah oboru český jazyk má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří složek: komunikační a slohové výchovy, jazykové výchovy a literární výchovy. Ve výuce se však vzdělávací obsah jednotlivých složek vzájemně prolíná.

V komunikační a slohové výchově se žáci učí vnímat a chápat různá jazyková sdělení, číst s porozuměním, kultivovaně psát a rozhodovat se na základě přečteného nebo slyšeného textu různého typu, analyzovat jej a kriticky posoudit jeho obsah.

V jazykové výchově žáci získávají vědomosti a dovednosti potřebné k osvojování spisovné podoby českého jazyka. Učí se poznávat a rozlišovat jeho další formy. Jazyková výchova vede žáky k přesnému a logickému myšlení, které je základním předpokladem jasného, přehledného a srozumitelného vyjadřování.

V literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu.

Materiálové zabezpečení

Výuka probíhá ve kmenových třídách. Dalším způsobem naplňování cílů předmětu je návštěva knihovny a s tím spojené exkurze, práce s knihou a texty z internetu. Důraz je kladen na rozvoj komunikačních dovedností, tomu je podřízena i výuka gramatiky.

Strategie pro naplnění klíčových kompetencí v 1. až 3. ročníku

Kompetence k učení

- klademe důraz na čtení s porozuměním, umožníme žákům přístup k různým zdrojům informací
- vedeme žáky k využití a aplikaci dříve získaných poznatků v nových souvislostech, v různých oblastech vzdělávání

Kompetence k řešení problémů

- zařazujeme komunitní kruh, ve kterém dáváme prostor k vyjádření vlastního názoru
- vedeme žáky k prezentaci zadaných samostatných prací (projektů) v prostředí vhodném k danému účelu (časopis Chameleón, Kaplický zpravodaj, prostory školní budovy)

Kompetence sociální a personální

- vedeme žáky k respektování názorů druhých a čerpání poučení z nich
- vhodným způsobem podporujeme sebevědomí žáků, eliminujeme ostych při prezentování vlastních názorů žáka

Kompetence komunikativní

- dbáme na formu žákova ústního i písemného projevu, učíme žáky dodržovat v písemném projevu stanovená pravidla

- zaměřujeme se na rozvíjení slovní zásoby žáků
- vedeme žáky k vhodné komunikaci se spolužáky, učiteli a ostatními dospělými ve škole i mimo ni
- učíme vést žáky dialog a naslouchat druhým
- vedeme žáky ke čtení různých typů textů a klademe důraz na porozumění přečteného textu

Kompetence občanské

- učíme žáky přijímat názor druhého člověka, respektovat jeho osobnost a individuální rozdíly mezi lidmi
- seznamujeme žáky s naší historií a kulturním dědictvím, učíme je kritickému postoji k umění
- vytváříme podmínky pro zapojení žáků do kulturních a sportovních aktivit

1. ročník

Očekávané výstupy z RVP	Školní výstupy	Učivo	Průřezová témata
Komunikační a slohová výchova			
<i>plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti</i>	<p>skládá hlásky a písmena do slabik, resp. slov</p> <p>tvoří, čte a píše krátké větné celky</p> <p>čte krátké texty s porozuměním</p>	seznámení s tiskací a psací abecedou	
<i>porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti</i>	<p>seznámí se s pravidly komunikace a pokouší se jimi řídit</p> <p>seznámí se s pravidly naslouchání</p> <p>zdvořile naslouchá bez přerušování cizího projevu</p> <p>vyčká se svým vyjádřením</p>	pravidla naslouchání	MKV II/b OSV I/a
<i>v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči</i>	<p>zdravě a správně tvoří hlasový projev</p> <p>pozdraví, požádá, omluví se</p> <p>opravuje svou chybnou nebo nedbalou výslovnost</p>	<p>správné dýchání, tvoření hlasu</p> <p>správná výslovnost (v rámci artikulačních možností)</p> <p>pozdrav, oslovení, omluva, prosba</p>	
<i>zvládá základní hygienické návyky spojené se psaním</i>	<p>správně sedí</p> <p>drží zdravě psací náčiní</p>	<p>základní hygienické návyky</p> <p>hygiena zraku</p>	
<i>píše správné tvary písmen a číslic, správně spojuje písmena i slabiky; kontroluje</i>	píše hláskoslovně správně na základě osvojení tvarů všech písmen abecedy	správné tvary písmen a číslic (v souvislosti s vlastními grafomotorickými	

<i>vlastní písemný projev</i>	spojuje písmena ve slabiky, slova zapisuje krátké věty	schopnostmi)	
Jazyková výchova			
<i>rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky</i>	zná písmena tiskací a psací, malá a velká přečte je, vysloví a napíše tvoří smysluplné věty správně napíše slabiky, jednoduchá slova a věty dokáže přepsat tiskací písmeno do psané podoby dokáže psát diktát slov i vět	tiskací a psací podoba abecedy opis a přepis jednoduchých textů	
Literární výchova			
<i>čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku</i>	dokáže naslouchat z audionahrávky získá základní čtenářské návyky recituje říkanky	poslech literárních textů zážitkové naslouchání dramatizace recitace říkanek vlastní výtvarný doprovod	
<i>vyjadřuje své pocity z přečteného textu</i>	porozumí čtenému textu pozná pohádku	literární pojmy: rozpočítadlo, hádanka, říkanka, báseň, pohádka	

2. ročník

Očekávané výstupy z RVP	Školní výstupy	Učivo	Průřezová témata
Komunikační a slohová výchova			
<i>plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti</i>	čte plynule a pozorně texty přiměřeného rozsahu čte se správnou intonací	plynulé čtení, pozorné čtení správná intonace plynulé čtení textů přiměřeného rozsahu i obsahu s porozuměním čtení pohádek	
<i>respektuje základní komunikační pravidla v rozhovoru</i>	plní jednoduché pokyny na základě naslouchání dokáže kultivovaně vést jednoduchý rozhovor	věcné naslouchání poznání naslouchání jednoduchým pokynům přiměřené složitosti	OSV I/ b OSV VIII/b

<i>pečlivě vyslovuje, opravuje svou nesprávnou nebo nedbalou výslovnost</i>	přizpůsobí své vyjadřování konkrétní situaci volí správné vyjadřovací prostředky s ohledem na komunikační situaci vypravuje podle obrázkové osnovy	rozlišení různých komunikačních situací a přiměřené vyjadřování pozdrav, oslovení, omluva, prosba vypravování, stručný popis, vypravování podle obrázkové osnovy	OSV VIII/a OSV VIII/c OSV VIII/e OSV VIII/f
<i>píše správné tvary písmen a číslic, správně spojuje písmena i slabiky; kontroluje vlastní písemný projev</i>	píše čitelně a úhledně jednoduchá sdělení	hygiena psaní a hygiena zraku úhledný a čitelný písemný projev adresa	
Jazyková výchova			
<i>rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky</i>	umí rozdělit slovo na slabiky a správně rozděluje slova na konci řádku pozná konec a začátek věty	grafická podoba slova hláskosloví slovo slabika hláska písmeno	
<i>porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná</i>	seznamuje se se slovy opačného významu	význam slov	
<i>rozlišuje slovní druhy v základním tvaru</i>	rozlišuje podstatná jména, přídavná jména a slovesa v základním tvaru	slovní druhy	
<i>užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary podstatných jmen, přídavných jmen a sloves</i>	v mluveném projevu tvoří gramaticky správné tvary	spisovná výslovnost správné gramatické tvary	
<i>spojuje věty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy</i>	používá vhodně spojky a spojovací výrazy spojí jednoduché věty do souvětí	spojky a spojovací výrazy	
<i>rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky</i>	věty začíná velkým písmenem používá interpunkci na konci vět	druhy vět podle postoje mluvčího	

<i>odůvodňuje a píše správně: i/y po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech; dě, tě, ně, ú/ů, bě, pě, vě, mě mimo morfoložický řev; velká písmena na začátku věty a v typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování</i>	rozlišuje a umí pojmenovat samohlásky měkké, tvrdé a obojetné rozlišuje zvukovou a psanou podobu slabik dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě rozlišuje vlastní jména osob a zvířat	měkké a tvrdé slabiky skupiny dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě Pravidla pro psaní vět	
Literární výchova			
<i>vyjadřuje své pocity z přečteného textu</i>	porozumí čtenému textu volně převypráví jeho obsah vyjádří své pocity z přečteného textu	poslech literárních textů zážitkové naslouchání a čtení dramatizace s rekvizitami	
<i>rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění</i>	čte potichu i nahlas rozvíjí čtenářské návyky rozliší pohádku od příběhu přednáší z paměti přiměřené literární texty	přednes vhodných literárních textů vlastní výtvarný doprovod literární pojmy: báseň, bajka, přirovnání, spisovatel, básník	

3. ročník

Očekávané výstupy z RVP	Školní výstupy	Učivo	Průřezová témata
Komunikační a slohová výchova			
<i>plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti</i>	využívá osvojení čtecích dovedností k získávání informací	věcné čtení jako zdroj informací vyhledávací čtení výrazové čtení (přímá řeč)	
<i>volí vhodné verbální i nonverbální prostředky řeči v běžných školních i mimoškolních situacích</i>	na základě soustředěného naslouchání dokáže samostatně pracovat střídá roli mluvčího a posluchače	soustředěné naslouchání zdvořilé naslouchání	OSV VII/a
<i>seřadí ilustrace podle dějové posloupnosti a vypráví podle nich jednoduchý příběh</i>	zvládá věcný dialog vypravuje souvisle podle série obrázků	střídání rolí mluvčího a posluchače komunikační žánry: vypravování, dialog, popis, omluva, prosba, vzkaz	OSV VII/c

<i>píše věcně i formálně správně jednoduchá sdělení</i>	napíše formálně správně jednoduché písemnosti	hygiena psaní a hygiena zraku přehledný a čitelný písemný projev adresa, blahopřání, pozdrav z prázdnin	
Jazyková výchova			
<i>rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, člení slova na hlásky, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky</i>	graficky odliší samohlásky a souhlásky odliší počet hlásek od počtu písmen ve slově	souhlásky samohlásky slabikotvorné r, l	
<i>porovnává významy slov, zvláště slova opačného významu a slova významem souřadná, nadřazená a podřazená, vyhledá v textu slova příbuzná</i>	hledá slova stejného a opačného významu vyhledá slova významem souřadná, nadřazená i podřazená	synonyma, antonyma, homonyma	
<i>rozlišuje slovní druhy v základním tvaru</i>	pozná všechny slovní druhy v základním tvaru	slovní druhy ohebné neohebné	
<i>spojuje v ě ty do jednodušších souvětí vhodnými spojkami a jinými spojovacími výrazy</i>	rozliší větu jednoduchou a souvětí utvoří souvětí podle vzorce	věta jednoduchá a souvětí	
<i>odůvodňuje a píše správně : i/y po tvrdých a měkkých souhláskách i po obojetných souhláskách ve vyjmenovaných slovech; dě , tě , ně , ú/ů , bě , pě , vě , mě - mimo morfologický šev; velká písmena na začátku věty a v typických případech vlastních jmen osob, zvířat a místních pojmenování</i>	z paměti vyjmenuje vyjmenovaná slova píše správně i/y po obojetných souhláskách uvnitř slov	vyjmenovaná slova předpona vy-	
Literární výchova			
<i>pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností</i>	čte text ve vhodném frázování a tempu formuluje vlastní názor o přečteném textu odliší pověst od bajky	poslech literárních textů zážitkové naslouchání a vyjádření vlastních pocitů z četby volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu přednes vhodných	

	vyhledá z textu podstatné informace	literárních textů literární pojmy: povídka, divadelní představení, herec, rým, verš, pověst	
--	-------------------------------------	--	--

Strategie pro naplnění klíčových kompetencí v 4. a 5. ročníku

Kompetence k učení

- klademe důraz na čtení s porozuměním, umožníme žákům přístup k různým zdrojům informací
- podněcujeme tvořivost žáků zadáváním referátů, samostatných prací, projektových prací a tím je vedeme k pochopení, systematizaci, třídění a zpracování informací

Kompetence k řešení problémů

- zařazujeme komunitní kruh, ve kterém dáváme prostor k vyjádření vlastního názoru
- směřujeme žáky ke správnému vyhledávání, třídění, porovnávání a využívání získaných informací povzbuzujeme žáky při případných nezdarech
- vedeme žáky k prezentaci zadaných samostatných prací (projektů) v prostředí vhodném k danému účelu (časopis Chameleon, Kaplický zpravodaj, prostory školní budovy)

Kompetence sociální a personální

- vedeme žáky k respektování názorů druhých a čerpání poučení z nich
- vhodným způsobem podporujeme sebevědomí žáků, eliminujeme ostych při prezentování vlastních názorů žáka

Kompetence komunikativní

- dbáme na formu žákova ústního i písemného projevu, učíme žáky dodržovat v písemném projevu stanovená pravidla
- zaměřujeme se na rozvíjení slovní zásoby žáků
- vedeme žáky k vhodné komunikaci se spolužáky, učiteli a ostatními dospělými ve škole i mimo ni
- učíme vést žáky dialog a naslouchat druhým
- vedeme žáky ke čtení různých typů textů a klademe důraz na porozumění přečteného textu
- rozebíráme s žáky obsah textu, učíme je využít vhodných gest a jiných nonverbálních prostředků komunikace

Kompetence občanské

- učíme žáky přijímat názor druhého člověka, respektovat jeho osobnost a individuální rozdíly mezi lidmi
- seznamujeme žáky s naší historií a kulturním dědictvím, učíme je kritickému postoji k umění
- vytváříme podmínky pro zapojení žáků do kulturních a sportovních aktivit

Kompetence pracovní

- v rámci projektového vyučování vedeme žáky k vymýšlení nápadů, jejich formulaci, získání prvotních informací, realizaci a zhodnocení

4. ročník

Očekávané výstupy z RVP	Školní výstupy	Učivo	Průřezová témata
Komunikační a slohová výchova			
posuzuje úplnost či	orientuje se v textu	čtení jako zdroj informací	MDV I/f

<i>neúplnost jednoduchého sdělení</i>	vyhledá důležité informace řídí se orientačními prvky v textu posoudí úplnost či neúplnost sdělení a otázkami zjišťuje další údaje	praktické čtení	
<i>volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo podle svého komunikačního záměru</i>	zdvořile naslouchá reaguje vhodnými doplňujícími otázkami	aktivní naslouchání	MDV I/c
<i>rozlišuje spisovnou a nespisovnou výslovnost a vhodně ji užívá podle komunikační situace</i>	efektivně používá jednoduché komunikační žánry využívá vhodně mimojazyčné prostředky	komunikační žánry: vypravování, popis, zpráva, oznámení mimojazyčné prostředky řeči (gesta, mimika)	OSV VIII/a
<i>sestaví osnovu vyprávění a na jejím základě vytváří krátký mluvený nebo písemný projev s dodržením časové posloupnosti</i>	sestaví osnovu vypravuje podle osnovy s dodržení posloupnosti	hygiena psaní a hygiena zraku úhledný, čitelný a přehledný písemný projev	
Jazyková výchova			
<i>porovnává významy slov, zvláště slova stejného nebo podobného významu a slova vícevýznamová</i>	rozliší slova jednoznačná, mnohoznačná, opozita, synonyma, citově zabarvená	významy slov	
<i>rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku</i>	určí a vyznačí kořen slov vyznačí předponovou a příponovou část rozliší předložku a předponu	předpona, kořen, přípona, předložka skloňování podstatných jmen	
<i>určuje slovní druhy plnovýznamových slov a využívá je v gramaticky správných tvarech ve svém mluveném projevu</i>	určí slovní druhy tvoří gramaticky správné tvary	slovní druhy časování sloves	
<i>rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary</i>	rozlišuje slova spisovná a jejich nespisovné tvary	slova spisovná nespisovná, citově zabarvená	
<i>vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné základní</i>	vyhledá základní skladební dvojici v úplné větě	základní skladební dvojice, podmět a přísudek	

<i>skladební dvojici označuje základ věty</i>			
<i>odlišuje v ě tu jednoduchou a souvětí, vhodně změní větu jednoduchou v souvětí</i>	rozliší větu jednoduchou a souvětí	věta jednoduchá a souvětí spojovací výrazy	
<i>píše správně i/y ve slovech po obojetných souhláskách</i>	píše správně i/y uvnitř slov píše správně i/y v koncovkách podst. jmen	skloňování podst. jmen	
Literární výchova			
<i>vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je</i>	orientuje se v textu volně reprodukuje text zodpoví otázky související s textem	zážitkové čtení přiměřených textů tvořivé činnosti s literárním textem	VSM I/e
<i>volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma</i>	provede charakteristiku postav charakterizuje děj díla porovná rozdíly mezi filmovým a divadelním představením vymyslí a zapíše vlastní pohádku nebo příběh	volná reprodukce vyhledávání v textu a písemný záznam	

5. ročník

Očekávané výstupy z RVP	Školní výstupy	Učivo	Průřezová témata
Komunikační a slohová výchova			
<i>čte s porozuměním přiměřeně náročné texty potichu i nahlas</i>	porozumí přečtenému textu přiměřené náročnosti orientuje se v textu prostřednictvím odstavce, sloky odpoví správně na otázky související s textem	vyhledávací čtení praktické čtení znalost orientačních prvků v textu (odstavec, sloka)	
<i>rozlišuje podstatné a okrajové informace v textu vhodném pro daný věk, podstatné informace zaznamenává</i>	prostřednictvím čtení rozliší podstatné informace zapamatuje si klíčové informace stručně zaznamená důležitou informaci otázkami zjišťuje informace chybějící	kritické čtení vyhledávací čtení	OSV I/b

<i>reprodukuje obsah přiměřeně složitého sdělení a zapamatuje si z něj podstatná fakta</i>	reprodukuje obsah sdělení tvoří osnovu textu	klíčová slova	MDV V/d
<i>vede správně dialog, telefonický rozhovor, zanechá vzkaz na záznamníku</i>	vede správně dialog reaguje doplňujícími otázkami vhodně komunikuje s partnerem	aktivní naslouchání reagování otázkami vyjádření kontaktu s partnerem	
<i>rozpoznává manipulativní komunikaci v reklamě</i>	pozná reklamu ve sdělovacích prostředcích rozpozná pravdivé a zavádějící informace	tiskoviny, média	MDV I/b MDV I/e
<i>píše správně po stránce obsahové i formální jednoduché komunikační žánry</i>	dokáže vyplnit tiskopis písemně ztvární jednoduché slohové útvary	komunikační žánry: zpráva, oznámení, vypravování, popis hygiena psaní a hygiena zraku formální úprava textu zpráva, oznámení, inzerát, vyplňování tiskopisů	
Jazyková výchova			
<i>rozlišuje ve slově kořen, část příponovou, předponovou a koncovku</i>	rozliší příponu a koncovku	slovotvorný základ	
<i>vyhledává základní skladební dvojici a v neúplné základní skladební dvojici označuje základ věty</i>	pozná neúplnou základní skladební dvojici určí správně nevyjádřený podmět vyhledává části několikanásobného podmětu	podmět a přísudek, úplná a neúplná základní skladební dvojice	
<i>odlišuje v ě tu jednoduchou a souvětí, vhodně změní větu jednoduchou v souvětí</i>	změní větu jednoduchou v souvětí	věta jednoduchá a souvětí	
<i>užívá vhodných spojovacích výrazů, podle potřeby projevu je obměňuje</i>	zvolí vhodný spojovací výraz podle potřeby projevu	spojení vět v souvětí spojovacími výrazy a možnosti jejich obměňování	
<i>píše správně i/y ve slovech po obojetných souhláskách</i>	píše správně i/y po obojetných souhláskách v koncovkách podstatných jmen a přídavných jmen tvrdých a měkkých	skloňování podstatných a přídavných jmen	
<i>zvládá základní příklady syntaktického</i>	zná pojem příčestí minulé a umí ho vytvořit		

<i>pravopisu</i>	užívá shodu přísudku s podmětem		
Literární výchova			
<i>rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů</i>	rozliší fikci od skutečnosti rozpozná druhy prozaických literárních děl: pohádka, příběh, povídka, bajka, pověst tvoří vlastní literární text na dané téma	zážitkové čtení vlastní literární tvorba na dané téma prezentace vlastní zájmové četby porovnání filmového zpracování s knižní předlohou literární tvorba týkající se regionu	
<i>při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy</i>	vysvětlí a používá literární pojmy: sloka, verš, rým, kapitola, autor, ilustrátor	práce s prozaickým textem i poezií	